

EESTI KEELENÕUKOGU KOOSOLEKU OTSUSPROTOKOLL

Tartu, Tallinn

19.12.2019 nr 2

Algus kell 11.00, lõpp kell 15.30.

Juhatas keelenõukogu esimees Birute Klaas-Lang.
Protokollis Tiia Margus.

Osa võtsid: keelenõukogu liikmed Birute Klaas-Lang, Martin Ehala, Mark Fišel, Toomas Kiho, Karl Pajusalu, Indrek Reimand, Kaja Sarapuu, Tõnu Tender, Artjom Tepljuk, Ilmar Tomusk, Kristi Vinter-Nemvalts, minister Mailis Reps (5. punktis) ja keeleosakonna juhataja Piret Kärtner (5. punktis).

Puudusid: Irene Käosaar, Helle Metslang, Karola Velberg, Anna Verschik

PÄEVAKORD:

1. Keelenõukogu uuendatud koosseis.
2. Eesti keelevaldkonna arengukava 2021-2035 kavand.
3. Keelenõukogu 2020. a tööplaan.
4. Tõstatuv.
5. Kohtumine minister Mailis Repsiga.

1. Keelenõukogu uuendatud koosseis.

Birute Klaas-Lang tutvustab keelenõukogu uut koosseisu, mis kinnitati 31.10.2019.

OTSUSTATI: Info võeti teadmiseks.

2. Eesti keelevaldkonna arengukava 2021-2035 kavand.

Toomas Kiho on ette valmistanud Eesti keelevaldkonna arengukava 2021-2025 (*edaspidi EKA*) mustandi. EKA kavandi vormiline ülesehitus järgib teisi HTMi arengukavu: on sissejuhatus, üldeesmärk ja strateegilised eesmärgid, praegune olukord ja tegevussuunad.

EKA peab läbima HTMi sisese ja välise kooskõlastusringi ning olema valmis 2020. a I kvartali lõpuks.

Indrek Reimand rõhutab, et EKAs peab olema 3–7 suuremat probleemi, ohtu, trendi või kitsaskohta. EKA rakenduskava on keeleprogramm. EKA teksti üldistustase peab olema selline, et välja tuleks probleemid ja olulised tegevussuunad. Võõrkeeled on olulised. Kõige suurem probleem on see, et eesti keelt on motiveeritud rääkima liiga vähe inimesi.

Birute Klaas-Lang: Keel on laiali mitmete ministriumite tegevustes, aga HTMil peab siin olema juhtroll. Liiga vähe on praegu tähelepanu taristule ja emakeeleõpetusele.

Karl Pajusalu: Esimene oluline asi on see, et 2035 peab igal pool Eestis saama eesti keelega hakkama. Keele staatus on tugev, aga kasutus ei tule järele.

Kaja Sarapuu: Eesti keele õpetamisele on EKA strateegilistes eesmärkides vähe tähelepanu pööratud. Väga paljudel ei ole motivatsiooni eesti keelt õppida, ka eesti lapsed kasutavad suhtluses muud keelt.

Martin Ehala: EKAs peaks nimetama kõrghariduse keele reguleerimist.

Karl Pajusalu: Taristu juures on kõige tähtsam see, et tekiks eesti keele täiskirjeldus.

Indrek Reimand: Tehnoloogia keele küsimus, et me ei kaotaks tehnoloogias oma positsioone.

Mark Fišel: Kõnetuvastus ja masintõlge on EKA tegevussuundades. Aga nimetada tuleks nt loomuliku keele liideseid või kasutuselevõttu riigi struktuurides.

Indrek Reimand: Viipekeele õpetamine ja arendamine on välja suremas, ilma toeta see ei taastu. Seadusega on see nõutud.

Birute Klaas-Lang: Eestikeelne kool on läbimurdevaldkond. Toetada tuleb eesti keelest erineva emakeelega õpilaste emakeele õpet ehk mitmekeelsust. Eestikeelne kool mitmekeelsuse väärtustamisega.

Indrek Reimand: Kui täna tekiks plaan minna üle eestikeelsele koolile, siis meil ei ole selleks suutlikkust, sest pole õpetajaid. Kus ei saa sõnastada ülemineku plaani, seal peaksime tekitama vähemalt võimekuse. Meil ei ole õpetajaid.

Kaja Sarapuu: Meil ei ole ka venekeelseid õpetajaid. Eesti keele emakeelena väärtustamine on oluline.

Martin Ehala: Eestikeelse hariduse võimekuse tagamine, teiseks kõrghariduse keelsuses saavutada stabiilsus eesti keele ja inglise keele vahel.

Toomas Kiho: Kõrghariduse keel võiks olla eraldi punkt.

Indrek Reimand: Ma arvan, et kõrghariduse keel ei ole esimese kolme strateegilise eesmärgi küsimus. Probleeme on, aga kõrgharidus ei ole selle strateegilise valdkonna tipus. Praegu on nii,

et keelame midagi inglise keeles ära ja siis see liigub Eestist välja. Positiivset retoorikat olen nõus toetama.

Birute Klaas-Lang: Kuidas saavutame katvuse ja koostöö? Me ei saa jätta elukestvat keeleõpet EKAsse välja, aga see peab toimuma koostöös teiste ministriumitega.

Kristi Vinter-Nemvalts: Planeerime tegevusi ja perioode valdkondade üleselt.

Indrek Reimand: Olukorra kirjelduses kitsaskohad ei kajasta õiget pilti. Eesti keele rääkijate arv on väga väike, see on kõige suurem kitsaskoht. On trend, et tehnoloogia tuleb teiste keeltega, sellega hakkama saamiseks peame kõvasti pingutama. Eesti keele kasutus äris ja avalikus ruumis ei ole väga hea. Kõrghariduse keelsus – teatavalt määral on langenud eesti keele kasutus eesmärgipäraselt, aga siis on läinud sellesse suunda, kuhu ei peaks. Keele maine halvenemine on kitsaskoht, mida peame adresseerima.

Mark Fišel: Keeletehnoloogias on kasutusel vähesed ja valitud valdkonnad, väga paljud valdkonnad pole üldse kaetud, nt sisukokkuvõtted, automaatne keeletöötlus, loomuliku keele liidesed, keelekontroll.

Birute Klaas-Lang: Kitsaskohad peavad kajastuma tegevussuundades. Keeleõpe – siin puudub ministriumite ja ametkondade vaheline selge raamistik, puudub HTMi poolne aktiivne juhtimine.

Kaja Sarapuu: Õpetajate probleem on väga suur. Koolidesse tulevad juba erihariduseta õpetajad, see viib taseme alla.

Martin Ehala: Meil on vaja kooli rohkem tuge eesti keelest erineva keelega õpilaste toetamiseks, et tagada üleminek eestikeelsele koolile.

Indrek Reimand: Eesti keelt ja eesti keeles õpetavatele õpetajatele tuleks luua mingi eelis. Olukorda, et ühed õpetajad on eelistatumad kui teised, pole varem olnud ja see arvatavasti tekitab ka pingeid. Peaksime andma lisarahastuse nendele õpetajatele, kellel klassis on üle poole muu emakeelsega lapsi. Need ei pea olema venekeelsed õpilased, ka uussisserändajad jt. Viipekeele õpe tuleb EKAsse sisse panna.

OTSUSTATI:

Eesti keelevaldkonna arengukavasse jääb kolm strateegilist eesmärki 1) eesti keele staatus ja maine, 2) eesti keele taristu, 3) keeleõpe.

Staatuse ja maine: 1.1. seadusandlus, 1.2. seaduste täitmise kontroll, 1.3. maine ja keelehoiaku.

Taristu: 2.1. keeletehnoloogia areng, 2.2. oskussõnavara areng, 2.3. korpuste kvaliteet, sõnaraamatud, eesti keele kirjeldus.

Õpe: 3.1. eestikeelne kooliharidus, 3.2. emakeeleõpetus, 3.3. kõrghariduse keelsus, 3.4. võõrkeeleõpe, eesti keel teistele ja teiste keelte õpe kõigile.

Keelenõukogu liikmed saadavad oma ettepanekud arengukava teksti kohta Toomas Kihole 06.01.2020. 14.01.2020 esitab Toomas Kiho EKA järgmise versiooni.

3. Keelenõukogu 2020. a tööplan.

Birute Klaas-Lang tutvustab keelenõukogu 2020. a tööplani.

OTSUSTATI: Keelenõukogu osaleb Eesti keelevaldkonna arengukava 2021-2035 ning kehtiva arengukava lõpparuande koostamises. Mais 2020 korraldatakse keeletehnoloogia arenguid käsitlev seminar (töörühm Mark Fišel ja Tõnu Tender) ning sügisel 2020 keelefoorum.

4. Tõstatuv.

Arutati teemasid, mida käsitleda kohtumisel minister Mailis Repsiga.

OTSUSTATI: Lepiti kokku minister Mailis Repsiga arutatavad teemad.

5. Kohtumine minister Mailis Repsiga.

Kohtumine toimub kell 14.15-15.30.

Birute Klaas-Lang tutvustab teemasid, millest keelenõukogu soovib ministriga rääkida.

Minister Mailis Reps: Loodan, et keelenõukogu kõige kõrgema professionaalsuse tasemel käsitleb nõ suurt pilti, kus ei ole üksnes poliitilised vaidlused, vaid ka muud keeleteemad, mis ei ole poliitilised. HTM on keelevaldkonna ministeerium. Keelevaldkonnaga tegelevad veel mitu ministeeriumi – Kultuuriministeerium, Justiitsministeerium, Siseministeerium jt. Keelenõukogu peaks keelevaldkonnas nõu andma ka nendele teisele ministeeriumitele. Kuidas me integratsiooni teema ühiselt ära sisustame? Keelepoliitika arengukava on laiem, kui oli seni. Strateegiad on nüüd valdkonnaüleised. Strateegiline planeerimine on Riigikantseleis. Arengukava tase peaks olema tulevikus riigi eelarvestrateegia alusmaterjal. Arengukavas ei lubata minna detailseks. Valdkonna programmid on 1-3 aastased, seal on konkreetsed asjad. On kolm taset: põhialused, strateegia, programmid. Programmid on rahalise täpsusega. EKA alusel peame vaatama läbi ka ülejäänud programmid. Lisaks eesti keele hoidmine välismaal. Rakendusüksuse teema, mida me sellest asutusest arvame.

Birute Klaas-Lang: Arengukava seab eesmärgid, aga need ei ole ainult HTMi vastutusalas. Kuidas saavutada see olukord, et teised ministeeriumid panustaks keelde oma tegevuste ja ressurssidega?

Minister Mailis Reps: Keelepoliitika põhialused ei läinud käiku, kuna oli seisukoht, et põhialused kaovad ära. Võtame põhialustest parima ja teeme selle põhjal arengukava. Ongi mõeldud, et keelevaldkonna arengukava on 5–6 ministeeriumi kava.

Toomas Kiho tutvustab ministrile EKA kavandit ja otsuseid, mis puudutavad EKA struktuuri ja milleni keelenõukogu jõudis arutelu käigus.

Minister Mailis Reps: Maine ja hoiakud võiks tulla enne teisi alapunkte. Eesti keele õpetamine, kas peame seal õppeastmetel vahet tegema? Miks on eesti keeles õpetamisel lahus gümnaasiumid ja kõrgkoolid? See võiks läbivalt sees olla. Lasteaed peaks sees olema. Metoodika ja lugemisoskus. Tavakoolides ei tahaks hakata eksootiliste kogukondade keeli õpetama. See peaks olema huvihariduses. Võiks suunata arengukavaga selle tegevuse kolmandale sektorile, toetame neid, et see oleks nõ kodukeeleõppele toeks. Eesti keelele üleminek on oluline. Riigikogu dokument ütleb, et peaksime koostama eestikeelse kooli programmi.

Birute Klaas-Lang: Eesti kooli toetamine, lisatugi eesti koolile, positiivsed meetmed, et vene pere tahaks oma last eestikeelsesesse kooli panna.

Minister nõustub, et rahaliselt tuleb toetada eesti keele õpet koolides ja arvestada üleminekul eestikeelsele koolile erineva keelelise taustaga õpilastega. Samuti tuleb tähelepanu alla võtta teiste ministeeriumite kaasamine.

Toomas Kiho: Üks võimalus on kutsuda EKA arutelude juurde teiste ministeeriumite esindajad.

Piret Kärtner: Kohtusime põhialuste koostamise käigus kõigi keelega tegelevate ministeeriumitega.

Ilmar Tomusk palub lisada keelenõukogu alushariduse riikliku õppekava kooskõlastusringi.

Birute Klaas-Lang: Riiklikud programmid. Kas on tulemas uus Hõimurahvaste programm? Senine eesti keele ja rahvusliku mälu programm muutus teadusprojektide programmiks. Keele arendustegevuste raha on sisuliselt olematu. Kõik, mis ei ole liigitu digitaalse alla, ei leiagi rahastamist. Nt eesti keele tervikkäsitluste koostamine, sh nende veebilahendused ei saa rahastust.

Minister Mailis Reps: Kui suur on soov vaadata programmid läbi? Võib olla peaks programmid läbi mõtlema, mõnes on ehk haare läinud laiemaks, mõnes on haare üldse ära kadunud.

Piret Kärtner: Need ei ole enam riiklikud programmid, vaid toetamise põhimõtted. Praegu on veel Hõimurahvaste programm, järgmisena tuleb nimetuseks toetamise põhimõte. Arengukava alla tuleb keeleprogramm, mis omakorda jaotub: hõimurahvad, rahvuskaaslased, välisõpe, terminoloogia, kõrgkooliõpikud.

Indrek Reimand: Teadusprogrammide alategevused on eesti keel ja kultuur digiajastul, eesti keeletehnoloogia. Need programmid peavad täitma keele arengukavast tulenevaid ülesandeid. Uues EKAs peavad vastavad meetmed katma need eesmärgid.

Martin Ehala: Peaks näitama EKA tegemise käigus, millised programmid tuleks algatada.

Birute Klaas-Lang tänab ministrit kohtumise eest ja lõpetab koosoleku.

OTSUSTATI: Ministri seisukohad ja arvamused võeti teadmiseks ja nendega arvestatakse keelevaldkonna arengukava koostamisel ning keelenõukogu tööplaanides.

Birute Klaas-Lang
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)

Tiia Margus
protokollija

(allkirjastatud digitaalselt)